

# AKTIVISMIN ANTROPOLOGIAA:

## Miksi uraanin etsinnän uhkakuvia luodaan, esitetään ja uskotaan?

TONI EEROLA

**A**ktivistiksi voitaneen kutsua kansalaista, joka aktiivisesti toimii jonkin asian hyväksi yksin tai ryhmässä (Malm 2011). Kansalaisaktivismilla on tärkeä rooli yhteiskunnallisen keskustelun herättäjänä, ympäristöpolitiikan suunnannäyttäjänä ja yritysten yhteiskuntavastuun valvojana (Joutsenvirta ja Kourula 2011). Ympäristöaktivistit ovat myös ympäristöpolitiikan ja -sosiologian tutkimuskohteita (Valkonen 2010) ja yksi kaivostoiminnan sidosryhmistä (Eerola 2003, 2008). Vaikka kansainvälisessä yhteiskunnallisessa tutkimuksessa kansalaisaktivismiin suhtaudutaan yleensä idealistisesti ja optimistisesti, kritiikkiäkin on esitetty (Buttel ja Taylor 1992, Lomborg 2001, Reiman 2005, Shaw ja Welford 2007, Davison 2008, Fassin 2009) ja sen vastuullisuutta, tilivelvollisuutta ja legitimitettiäkin on tarkasteltu (Edwards ja Hulme 1995, Fisher 1997, Jordan ja Van Tuijl 2000, Jepson 2005, Crowson 2009, Weidenbaum 2009). Suomessa aktivistit näyttävät kuitenkin saavan yhteiskuntatieteilijöiltä runsaasti ymmärrystä ja sympatiaa. Aktivistien väitteitä ei tarkastella kriittisesti luonnontieteellisin perustein. Monesti oletetaan implisiittisesti aktivistien olevan aina oikeassa, koska heidän tarkoituksensa on hyvä (Fisher 1997, Jepson 2005).

Tästä vastavirrassa Eerola (2010a, 2012c) tarkasteli uraanin etsinnän vastustajien argumentteja Kuusamon Kouvervaaran uraanikiistassa. Aktivistien väitteet uraanin etsinnän ympäristö- ja sosiaalisista vaikutuksista kumottiin, kuten tehtiin jo kuulemisten ja valitusten vastineissa ja jonka vuoksi valtaus myönnettiin (ks. Karasti 2008). Tästä huolimatta vastustajat uskoivat luomiinsa väitteisiin ja reagoivat voimakkaasti vasta-argumentteihin. Se on kiinnostava ilmiö. Miksi näin tapahtui?

Suomessa ympäristöaktivistien toimintaa ovat kartoittaneet mm. Rannikko ja Lehtinen (1994), Väliaverron (1996), Konttinen (1999), Konttinen ja Peltokoski (2004, 2010), Lindholm (2005), Valkonen (2010), Malm (2011) ja Näsman (2011). Uraanin vastaista liikehdintää ovat puolestaan tutkineet Eerola (2008), Hyytinen ja Nikkola (2008), Karasti (2008), Litmanen (2008) ja Sarpo (2008). Tämä kirjoitus on yritys hahmottaa aktivistien motiiveja luoda, esittää ja uskoa väitteitään uraanin etsinnän uhkakuvista, samalla kun he kehittivät salaliittoteorioita viranomaisien ollessa väitteistä eri mieltä uraanikiistan aikana 2006–2008. Kirjoituksessa arvioidaan myös toiminnan sosiaalisia vaikutuksia ympäristöaktivismin yhteiskuntavastuun ja sosiaalisen toimiluvan näkökulmasta, sivuten nykyistään kaivoskeskustelua.

## AKTIVISMIN PSYKOLOGISOINTIA

Tämä on uraanin etsinnässä toimineen ja aktivistaustan omaavan geologin yritys ymmärtää kaivosvastaista aktivismia. Tutkimalla aktivistien tunteita ja kognitioita voidaan saada tietoa heidän subjektiivisesta kokemusmaailmastaan (Lindholm ja Lundbom 2010, Malm 2011). Aktivismin tutkimuksessa näiden merkitystä on usein aliarvioitu.

Uraanikiista vuosina 2006–2008 oli tilaisuus tutustua uraanin etsinnän vastustajiin, heidän argumentteihinsa ja kannanottoihinsa yleisötilaisuuksissa, mediassa, kuulemisissa, valituksissa ja tutkielmissa, koskien erityisesti Kuusamon Kouvertaaraa (ks. viitteet Eerola 2008, 2009, 2010a, 2012b). Tämän aineiston, kokemuksen ja kotimaisen ja kansainvälisen ympäristöaktivismia käsittelevän kirjallisuuden valossa ehdotetaan syitä, jotka saivat vastustajat luomaan, esittämään ja uskomaan uhkakuvia uraanin etsinnästä.

Koska uraanikiista (2006–2008) tapahtui ennen kaivoslain uusimista vuonna 2011, käytetään kirjoituksessa edelleen termiä *valtaus*, joka vastaa nykyään *malminetsintäilupaa*.

## AKTIVISTIEN MOTIIVEJA LUODA, ESITTÄÄ JA USKOA URAANIN ETSINNÄN UHKAKUVIA

Monelle voi olla itsestään selvää, että uraanin etsintää pitää vastustaa. Jo sanana uraani voi aiheuttaa epämiellyttäviä tunteita. Siksi uraanin etsintäkin voidaan nähdä ihmisiä ja luontoa uhkaavana toimintana, kaivoksesta puhumattakaan. Uraanin etsinnällä ei kuitenkaan ole merkittäviä ja vahingollisia ympäristövaiikutuksia (Mustonen *et al.* 2007). Helpointa olisikin leimata vastakkainen luulo vain tietämättömyydeksi. Vastustukseen ja uhkakuvien luomiseen on kuitenkin muitakin syitä. Ne on

lueteltu ja kuvattu funktioineen alla ja taulukossa 1.

## Säteilykammo

Uraanin etsintää vastustavien väitteiden tavoitteena oli estää valtauksen myöntäminen Kouvertaaraan. Valtauksen katsottiin johtavan automaattisesti uraanikaivokseen, jota pidettiin ehdottomana uhkana. Tämä näkemys pohjautui tietoihin uraanikaivosten ongelmista maailmalla (Ylönen 2010), jotka yleistettiin koskemaan kaikkia uraaniin liittyviä hankkeita. Syyt uraanin etsinnän vastustukseen ovat kuitenkin myös yhteiskunnallisia ja psykologisia (Eerola 2010b). Yhtenä päätekijänä voidaan nähdä *säteilykammo*, jossa kaikkeen radioaktiivisuuteen viittaavaankin suhtaudutaan epärationaalisella pelolla. Ilmiö tuli tunnetuksi Tšernobylin ydinonnettomuuden yhteydessä (Ilyin ja Pavlowsky 1987, Jaworowski 1999). Hyytisen ja Nikkolan (2008) mukaan uraanin ”*pelon aiheuttajina voidaan ajatella olevan menneisyyden tapahtumat ja kirjoittelu mediasa esimerkiksi ydinsodan uhkasta, ydinkokeista, Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuudesta sekä viimeisimpänä Litvinenkon murhasta poloniumin avulla*”. Kuulemisissa ja valituksissa uraanin etsintä sekoitettiinkin ydinvoimaan ja -aseisiin (Eerola 2012a, b).

Säteilykammolla on historialliset juurensa, jotka juontavat jo ajalta ennen toista maailmansotaa (Wear 1989). Väliverroksen (1996) mukaan Tšernobylin ydinonnettomuus oli kuitenkin tärkein yksittäinen tapahtuma, joka teki ympäristökysymyksistä yhteiskunnallisia ongelmia säteilykammoa korostaen, samalla kun se vahvisti Beckin (1986) riskiyhteiskuntakäsitteen. Uraanin etsinnän vastustus oli vähäistä ennen tätä (Eerola 2012b). Aika Tšernobylin jälkeen onkin monessa suhteessa erilainen kuin sitä ennen (Väliverronen 1996).

Vaikka Sarpo (2008) ja Jartti ja Litmanen (2011) ovat todenneet, etteivät kaikki ydin-

Taulukko 1. Syyt uraanin etsinnän uhkakuvien luomiseen, esittämiseen ja uskomiseen kuvauksineen ja funktioineen.

Table 1. The causes to create, present and believe threats of uranium exploration with their descriptions and functions.

Syy Causes	Kuvaus Description	Funktio Function
Säteilypelko <i>Radiophobia</i>	Epärationalinen suhtautuminen radioaktiivisuuteen, ydinvoimavastaisuus <i>Non-rational attitude towards radioactivity, anti-nuclear attitude</i>	Uraani ja kaikki siihen liittyvä nähdään ehdottomana uhkana jota pitää vastustaa <i>Uranium and all related to it are seen as an absolute threat to be scared and opposed</i>
Luontokäsitys <i>Nature concept</i>	Luonto on "hyvä, puhdas, herkkä, koskematon ja ainutlaatuinen" <i>"Nature is "good, clean, sensible, untouched, and unique"</i>	Luonnon idealisointi, ihmisen ja ympäristön vastakkainasettelu <i>Nature's idealization, opposing man and the environment</i>
Ideologia <i>Ideology</i>	Puna-vihreä, antikapitalismi, globalisaatiokriittisyys, resurssinationalismi <i>Left-green, anti-capitalist, anti-globalization, resource nationalism</i>	Markkinatalous, liiketoiminta ja yritykset ovat pahoja <i>Market economy, business, companies and foreign capital are bad</i>
Koulutus <i>Education</i>	Humanistinen-yhteiskunnallinen/ ympäristöala <i>Humanist-social sciences/ environmental</i>	Heikko luonnon/geoteiteiden tuntemus, asennoituminen alaan <i>Weak knowledge of natural and geosciences, attitudes according to the field</i>
Legitimointistrategia <i>Legitimation strategy</i>	Riskiviestintä <i>Risk communication</i>	Väitteitä propagandaan, mediaan, opin- näytteisiin, kuulemisiin ja valituksiin <i>Production of allegations for propaganda, media, thesis, hearings, and appeals</i>
Usko <i>Faith</i>	Luja usko omaan agendaan <i>Strong faith in own agenda</i>	Itseluodut väitteet uskonkappaleita <i>Self-created threats as dogmas</i>
Moraalinen oikeutus <i>Moral legitimacy</i>	Daavid vs. Goljat, hyvä vs. paha <i>David x Goljat, good x bad</i>	Voimavara, oikeuttaa väitteiden luomisen ja esittämisen sekä faktojen vääristelyn, vahva usko oikeassa olemiseen <i>Resource, justifies the creation and presentation of threats and distortion of facts, strong belief in being right</i>

voiman kannattajat ole puoltamassa uraani-kaivoksia ja päinvastoin, kirjoittajan kokemuksen mukaan ydinvoimavastaisuus liittyi läheisesti uraanin etsinnän aktiivisimpiin vastustajiin (Eerola 2008). Säteilykammo on mukana nykyisessäkin kaivoskeskustelussa, kun alle miljardisosan (ppb) uraanipitoisuuksia pidetään uhkana ja syynä vastustaa mm. Suhan- gon kaivos Hanketta (Flöjt 2014). Tämän mu-

kaan kaikissa kaivoksissa ja kaivos Hankkeissa tähdätään uraanintuotantoon.

### Luontokäsitys

Uraanialueilla esiintyy luonnollisesti säteilyä, radonia ja radioaktiivista pohja- ja pintavettä uraanin etsinnästä tai kaivoksesta riippumatta. Ne voivat olla luontaisia terveysriskejä, mutta kuuluvat uraanialueiden luonnolliseen

ekosysteemiin. Uraanivaltaushakemusten vastustajien väitteistä sai kuitenkin sen käsityksen, että säteily ja radon johtuisivat kaivosyhtiön toimista tai lisääntyisivät niiden vuoksi, ts. yhtiön kiinnostus ja toiminta tekisivät niistä uhan (Eerola 2012c). Aktivistit kiinnittävätkin huomiota uraanipitoisuuksiin vasta, kun kaivosyhtiö kiinnostuu alueesta (ks. STT 2007, Veräjänkorva 2014). Näin malminetsijöitä voidaan syyttää ”ympäristötuhoista”, vaikka kyse on alueelle normaalista ilmiöstä. Tämä viittaa romanttiseen luontokäsitykseen, jossa ihminen ja liiketoiminta ovat ”pahoja” ja ”uhkia”, kun taas luonto on ”hyvä”, ”herkkä”, ”puhdas”, ”ainutlaatuinen” ja ”koskematon”. Aktivistit tulkitsevat luontoa erityisellä tavalla, arvottaen ja korostaen sen merkitystä (Melucci 1996, Davison 2008, Valkonen ja Saaristo 2010). Konttisen (1999) mukaan luonto löydetään suojakilveksi, jonka avulla yksilö kykenee vastustamaan yhteiskunnallista kontrollia ja lisääntyvää rationaalisuutta. Luonnosta tehdään sosiaalinen konstruktio (Eder 1996).

Kaivosvastaisuuteen liittyy myös joidenkin kaupunkilaisten kokemaa järkytystä maaseudun kuvitellun idyllin muutoksesta kaivosteollisuuden vuoksi (Rannikko ja Määttä 2010, Mononen 2012). Maaseudun jälkiproduktiivisen vihreän biotalouden-, luontomatkailu- ja virkistysreservaatiksi idealisoidun kehityksen ”katkaisee” teolliseen ajanjaksoon kuuluva kaivosteollisuus (Mononen 2012). Joillekin tämä merkitsee taantumaa menneisyyteen. Näille palvelu- ja hyvinvointiyhteiskuntamme on ”valmis”, eikä se tarvitse kaivosteollisuutta (ainakaan täällä). Luonnonvarojen tarve onkin joillekin epämiellyttävä yllätys (Rannikko ja Määttä 2010a).

### **Ideologia**

Aktivistille on ominaista luontokeskeinen suuntautuminen, ei-puoluepoliittinen vasemmistolaisuus, pienyhteisöllisyyden ihanne,

valtion kritiikki, kapitalistisen voittotalouden tuomitseminen ja rakenteellisten muutosten tarpeellisuuden korostus (Konttinen ja Peltokoski 2004). Monesti toiminnan pohjana näyttää olevan puhdas markkinatalouden vastustaminen. Ympäristöön vetoaminen on siinä moderni ja vihreä työkalu, jolla luonto välineellistetään. Tähän kelpaavat myös alkupe räiskansat, joita romantisoidaan ja joita aktivistit uskovat edustavansa ja puolustavansa (Jordan ja Van Tuijl 2000, Crowson 2009). Ulkomaisten yhtiöiden vastustus oli vahvaa uraanikiistassa (Eerola 2008, Jartti ja Litmanen 2011) ja kaivoskeskustelussakin globalisaatiokriittisyyden ja resurssinationalismin muodossa (Jartti *et al.* 2012).

### **Koulutus**

Konttisen (1999) mukaan ympäristöaktivistit edustavat yleensä korkeasti koulutettua tai koulututtavua keskiluokkaa, jolla ei ole suoraa yhteyttä alkutuotantoon ja kapitalismin ydinprosesseihin (maa- ja metsätalous, teollisuus, kauppa ja finanssiala). Heidän edustamiensa koulutusalojen yleisempänä tunnuspiirteenä on ei-välineellinen, yhteiskunnallishumanistinen ja ympäristöalan suuntautuminen (Konttinen ja Peltokoski 2004). Näille oppialoille hakeutuu ihmisiä, jotka ennakkoon orientoituvat niiden mukaisesti. Tämän taustan omaavat aktivistit olivat laatimassa uraanin etsinnän vastaisia valituksia ja tutkielmia (ks. Eerola 2009, 2010a, 2012b). Koska kiistassa liikuttiin kuitenkin geotieteiden kentällä, oli tiedon puutteesta johtuva virheiden ja väärinkäsitysten mahdollisuus suuri, ja se myös toteutui (Eerola 2012b). Aktivistit ottavatkin ympäristöongelmia ja ympäristön tilaa koskevat luonnontieteelliset määrittelyt yleensä annettuina (Väliverronen 1996). Buttelin ja Taylorin (1992) mukaan kannanotot ympäristöongelmiin on usein tehty kritiikittömästi, hyväksymällä ja omaksumalla ympäristö-

tieteiden ja ympäristöliikkeiden tuottamat, moderneja ympäristöongelmia koskevat globaalit ”konstruktiot”. Yksi syy tähän valikoi-vaan konstruktioiden käyttöön on tieteellisten tutkimusten popularisoitujen versioiden käyttö, mikä johtuu luonnontieteellisen koulutuksen puutteesta tai haluttomuudesta arvioida luonnontieteellistä tutkimusta tieteentutkimuksen näkökulmasta (Buttel ja Taylor 1992). Tällöin voi olla myös vaikeaa hyväksyä metallipitoisuuksia luonnontilaisina. Tiede ei aina tuekaan aktivisteja (Ylönen 2010), mutta omia mielikuvia levitetään faktoina. Esimerkkinä tästä on väite kairausten vaikutuksesta pohjaveteen, joka poimittiin kyseenalais-tamatta neljän vuosikymmenen takaisista pamfleteista (ks. Eerola 2012b).

Yrityksessään estää valtaus näyttivät aktivistien epätoivo, maailmantuska, huomionhakuisuus, pätemisen tarve ja itsemaalatut uhkakuvat saavan vallan. Suhteellisuudentaju hämärtyi. Omat ennakkoluulot ja mielikuvitus toimivat väitteiden pohjana. Uschanovin (2010) mukaan ”*koulutettujen ihmisten tietämys auttaa heitä löytämään huomaamattomia ja monimutkaisia verukkeita olemaan välittämättä ymmärryksestään, silloin kun se on omien ideologisten ennakkoluulojen mukaan tarkoituksenmukaista. Poikkeuksellisen tietäväsellä ihmisellä on muita paremmat edellytykset olla elämättä itsepetoksessa, mutta juuri saman tietopohjan ansiosta hän saattaa olla myös kekseliäämpi löytämään taidokkaita keinoja itsepetoksensa jatkamiseen. Jos tietää jostakin asiasta edes jotain, on siitä silloin helpompi väittää mitä tahansa.*”

### Legitimaatiostrategia

Aktivistit pyrkivät julkisuutta hyödyntämällä ja dramaattisesti esiintymällä herättämään paheksuntaa yritysten toimintaa kohtaan (Halme ja Joutsenvirta 2011). ”*Ympäristöjärjestöjen ammattitaitoon kuuluu esittää yksinkertais-*

*tettuja, liioiteltuja ja yksipuolisia väitteitä omien näkemystensä edistämiseksi – jotka voivat kuitenkin perustua pätevään tutkimustietoon*” (Lyytimäki 2009). Tällaista tutkimustietoa ei uraanin etsinnästä kuitenkaan esitetty. Vaikka uraanikiistassa oli mukana tutkijoita, nämäkin hyväksyivät vain omaa kantaansa tukevia lähteitä. Väitteet otettiin faktoina, vaikka eivät olleet luonnontieteellisesti perusteltavissa (ks. Eerola 2009, 2012b). Kaikki muu oli ”vähättelyä” ja ”salaliittoa”. Asiat esitettiin ”*mitä pahempi, sen parempi*” -periaatteella, mikä aiheutti esittäjissään jopa uhoa ja euforiaa. Sen funktiona oli legitimoida oma toiminta ja saada muutkin osallistumaan.

Moni muukin on voinut mediaa seuratesaan uskoa uraanin etsinnän olevan vaarallista, asukkaita ja ympäristöä uhkaavaa toimintaa. Mutta miten omat mielikuvat saadaan itselle ja muille uskottaviksi? Psykologiasta tunnetaan erilaisia harhoja (Kahneman 2012): *vahvistusharhassa* ihmiset etsivät ja ovat taipuvaisia ottamaan vastaan aiempia käsityksiään vastaavaa tietoa. Väitteitä hyväksytään kriittikittömästi ja äärimmäisten ilmiöiden todennäköisyyttä liioitellaan. *Totuusharhassa* taas usein toisteltu asia muuttuu totuudeksi. Varmoin tapa saada ihmiset uskomaan perättömyyksiin on jatkuva toisto, koska tuttuutta on vaikea erottaa totuudesta. Ja kun faktat käyvät liian monimutkaisiksi, haetaan tukea fiktiosta. Fiktio auttaa ymmärtämään ja suhteuttamaan faktapuolta, koska kuvitelma näyttää tosiasiat uudessa valossa. Fiktiota hyödynnetään propagandassa ja tiedon puutteessa monen on vaikea erottaa sitä faktoista. Fiktioon on myös helppo juuttua, jos ei halua kuunnella muita argumentteja. Perusteettomilla väitteillä ei ole kuitenkaan muuta kuin propaganda-arvoa. Ne eivät kelpaa tutkimukseen, kuulemisiin ja valituksiin. Shaw ja Welford (2007) puhuvatkin ”faktojen saastuttamisesta”. Kuitenkin vain yrityksiltä vaaditaan vas-

tuullisuutta. Yritysviestinnässä kovien faktojen esittäminen ei taas auta tilanteessa, jossa vastapuolen kriteeri rationaalisuudelle on jokin muu kuin tiedon oikeellisuus (Uschanov 2010, Halme ja Joutsenvirta 2011).

Propagandassa järkevillä argumenteilla ja faktoilla ei ole arvoa, kunhan väitteet kuulostavat hyviltä. Uhkakuvilla toivotaan saatavan ihmisiä pelkäämään ja osallistumaan. Ekopopulismi voi vahvistaa aktivismin legitimitettiin ja edesauttaa toiminnan lahjoituksiin perustuvan rahoituksen saantia. Monilla on myös tarve uskoa uhkakuviiin, joita voi luoda itsekin. Voi olla psykologisesti palkitsevaa elää dramaattisessa maailmassa todellisuudentajun kustannuksella (Uschanov 2013).

## Usko

Uskolla omiin väitteisiin näytti olevan merkittävä rooli uraanikiistassa. Näsmanin (2011) väitöskirja asukkaiden kannoista Högsåran tuulivoimaloihin ja Långvikenin lahden Natura-statukseen valaisee kontekstia. Hän tutki asiaa ympäristökonfliktia koskevilla väitelauseilla, jotka toimivat uskontunnustuksen tavoin. Vastustajien aktiivisuus ei useinkaan ollut järjellisin syin perusteltavissa, vaan tunneperäiset asiat ohjasivat toimintaa järkiperaisii enemmän. Tämä on sovellettavissa moniin ympäristökiistoihin. Väitteistä tulee uskonkappaleita, joita toistetaan automaattisesti ja kyseenalaistamatta. Kyseenalaistamiseen reagoidaan kuin pyhäinhäväästykseen. Uschanovin (2010) mukaan juuri *“ne, joiden uskomukset pitävät huonoimmin paikkansa, ovatkin niiden paikkansapitävyydestä kaikkein varmimpia. Faktat saavat heidät vain tarrautumaan uskomuksiinsa vieläkin tiukemmin. Ne ovat heille yksinkertaisesti niin rakkaita, että todellisuudentajun menetyks on pieni hinta maksettavaksi niiden säilymisestä vahingoittumattomina. Mieli turvautuu automaattisesti ja tahdosta riippumatta kaikkiin keinoihin sitoumustensa puolusta-*

*miseksi, vaikka näihin olisi päädytty kuinka mielivaltaisesti tai järjettömästi tahansa”*.

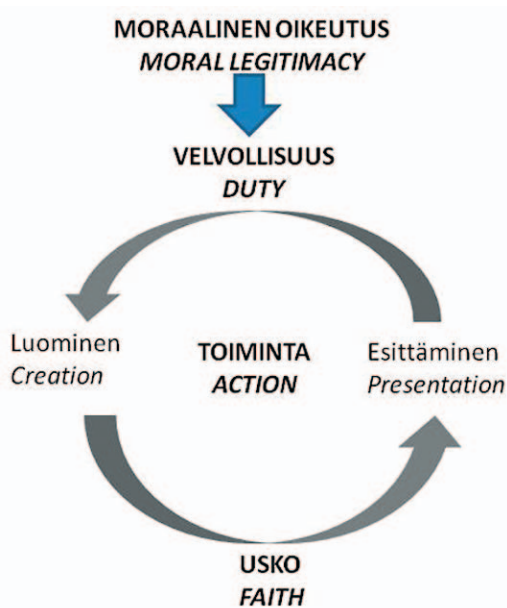
## ”Moraalinen oikeutus” (ja velvollisuus)

Halmeen ja Joutsenvirran (2011) mukaan yritysten pärjäämistä vastuukiistoissa vaikeuttaa mm. se, että ne usein ovat niissä jo lähtökohteisesti moraalisisessa altavastajaan asemassa. Ympäristöaktivisti taas katsoo edustavansa oikeaa ja hyvää, ihmisten, alkuperäiskansojen ja luonnon puolustamista. Tämä antaa aktivistille itse langetetun *moraalisen oikeutuksen* toimintaansa. Osallistuminen ympäristökampanjaan on osa osallistujan identiteettiprojektia, *moraalisen uran* rakentamista (Goffman 1961, Konttinen 1999, Malm 2011). Käsite viittaa yksilölle kulttuurisesti määräytyneisiin keinoihin ja hänen pyrkimyksiinsä henkilökohtaisen maineen ja itsearvostuksen puolustamiseksi, luomiseksi ja ylläpitämiseksi kohtaamisissaan valinta- ja vaaratilanteissa. Moraalisen uran rakentamiselle ympäristöaktivismissä on ominaista tunteiden ja motiivien sekaantuminen (Teske 1997, Konttinen 1999, Lindholm ja Lundbom 2010, Malm 2011). Samaan identiteettiin osallistujilla on samanlaiset moraaliset arvot, tunteet ja motiivit (Goffman 1961, Teske 1997). Neuvottelun tai laskelmien lisäksi ne liitetään toimintaan ja sitä edustavaan ryhmään. Aktivisti-identiteettiin kuuluvat artikuloitu poliittinen ideologia, verkosto, tietoisuus mahdollisista saavutuksista ja menetyksistä, sekä toiminnan, vaikeuksien ja yhteenkuuluvuuden myötä syntyvä voimaantumisen (Teske 1997). Aktivismin liitetyt persoonalliset ominaisuudet ovat suorassa yhteydessä aktivismin itseensä (Malm 2011). Moraalisella oikeutuksella kaikki mitä aktivisti tekee edistääkseen näkemystään, on oikein keinoista välittämättä, kuten esim. eläinaktivismissä (ks. Konttinen ja Peltokoski 2004). Tämä oikeuttaa myös uhkakuvien luomisen



ja niiden esittämisen, mihin uskomisen luo puolestaan velvollisuuden toimintaan, synnyttäen noidankehän (kuva 1).

Ympäristöyhdistysten merkityksen määrittelyssä aktivistit korostavat moraalisia kannottoja ja luontokin arvotetaan moraalisesti (Konttinen 1999, Malm 2011). ”Puhtauden” etsintä luonnon kautta tuottaa keskiluokkien kollektiiviselle toiminnalle protestiliikkeissä vahvan moraalisen leiman, ja kollektiivinen protesti saa usein moraalisen ristiretken hahmon (Eder 1996, Melucci 1996). Ulkopuolisenakin aktivisti voi nimittää itsensä paikallisten edustajaksi ja puolustajaksi. Hän uskoo



Kuva 1. Ympäristöaktivistien luomien väitteiden itseään ruokkiva ja vahvistava järjestelmä. Moraalinen oikeutus loi velvollisuuden, mikä oikeutti uhkakuvien luomisen ja usko niiden esittämisen. Usko itse luotuihin väitteisiin vahvisti velvollisuutta toimintaan, luoden noidankehän.

*Figure 1. A self-sustaining system of allegations created by the activists. A moral legitimacy created a duty which legitimated the creation of threats and the faith justified their presentation. The faith in self-created allegations strengthened the duty for action.*

olevansa Daavid Goljatia (kaivosyhtiöt, viranomaiset) vastaan. Hänen pitää puhua ”monikansallisista kaivosjäteistä”, vaikka kyse olisi pienestä juniorifirmasta. Se lisää moraalista ylemmydentuntoa, saaden tuntemaan itsensä sankariksi ”epäoikeudenmukaisuutta” vastaan. Epäoikeudenmukaisuuden kokemuksen ruokkiminen on puolestaan tärkeää liikkeen toimintakyvylle ja dynaamisuudelle (Lindholm ja Lundbom 2010). Epäoikeudenmukaisuus onkin toistuva aihe aktivismi- sekä ympäristö- ja luonnonvaraoikeuden kirjallisuudessa (ks. Lehtinen ja Rannikko 2003, Lindholm 2005, Rannikko ja Määttä 2010b).

Moraalisen oikeutuksen antama voimantunto ja absoluuttinen oikeassa olemisen varmuus ovat vahvoja ja verrattavissa aatteen palloon tai uskonnolliseen hurmioon. Ne ovat voimavara, joka saa toimimaan. On jotain, johon uskoa – elämä saa sisältöä, tarkoituksen ja päämäärän, jolloin aktivismista tulee velvollisuus (Teske 1997, Lindholm ja Lundbom 2010, Malm 2011; kuva 1). Aktivismilla voi saada julkisuutta, kannatusta, luoda uraa ja jopa liiketoimintaa. Yritysmailman kriitikoiden katsotaan toimivan yleisen edun puolesta ”itsekäitä ja rahanhimoisia yrityksiä” vastaan (Halme ja Joutsenvirta 2011). Luultavasti siksi yhteiskuntatieteilijöidenkin on vaikea suhtautua ympäristöaktivismiin kriittisesti. Keskustelu kansalaisaktivismin vastuullisuudesta kuitenkin osoittaa, ettei sekään ole immuuni väärinkäytöksille (Edwards ja Hulme 1995, Fisher 1997, Jordan ja Van Tuijl 2000, Jepson 2005, Shaw ja Welford 2007, Crowson 2009, Fassin 2009, Weidenbaum 2009, Joutsenvirta ja Kourula 2011, Kuvaja 2011).

Aktivistin voimanlähteinä voivat olla myös viha, epäluottamus ja auktoriteettivastaisuus (Lindholm ja Lundbom 2010). Ihmiset saattavat kiintyä konflikteihin ja niistä voi tulla osa identiteettiä. Aktivistien kollektiivinen toiminta tarvitsee vihollisia (Lindholm ja Lund-

bom 2010). Kun konflikti poistuu, uhkaa tyhjiys. Silloin pitää löytää uusi vastustuksen kohde. Vastustamisesta voi tulla elämäntapa. Tämä voi selittää monen aktivistin toiminnan kokonaisvaltaisen monikerroksellisuuden, nk. *kaiken vastustamisen*.

## ITSELAADITTUJEN VÄITTEIDEN SEURAUKSIA: SALALIITTOTEORIOISTA VASTARINNAN VASTUUTTOMUUTEEN

### *Salaliittoteoriat*

Kun viranomaiset olivat eri mieltä uraanin etsinnän vastustajien esittämistä väitteistä, myöntäen valtauksen, aktivistit yllättyivät ja kehittivät salaliittoteorioita näiden ja kaivosyhtiöiden läheisistä suhteista ja yhteisistä päämääristä (ks. Hyytinen ja Nikkola 2008, Karasti 2008). Syytökset olivat monesti vakavia ja vainoharhaisuutta hipovia. Itsekritiikkiä omia väitteitä kohtaan ei harjoitettu eikä haluttu ymmärtää, miksi niitä ei otettu vakavasti.

Kähkösen (2010) haastatteleman Alasdair Sparkin mielestä salaliiton epäileminen eri asiayhteyksissä on lähes kulttuurinen refleksi, ja teorioista on tullut valtavirtaviihdettä. Niiden kannustimina ovat tyytymättömyys joltavaan eliittiin ja todisteet siitä, ettei viralliseen versioon voi aina luottaa (Kähkönen 2010). Salaliittoteoriat ovat tyypillisiä suomalaiselle globalisaatiokriittiselle liikkeelle (Lindholm 2005) ja äärioikeistolle (Koivulaakso *et al.* 2012). Salaliittoteoreetikot tuntevat itsensä muita fiksummiksi, kun näkevät ja paljastavat ”totuuden kulissien takaa”, lisäten toimintansa moraalista oikeutusta. Salaliittoteoriat ovat kuitenkin vain helppo tapa sivuuttaa faktat ja välttää asiallinen keskustelu. Esteinä rakentavaan keskusteluun ovatkin monesti vastustajien epäluulo, vaatimusten ehdottomuus ja keskustelusta kieltäytyminen. Tosin kompromissihaluttomuus voi pitää marginaa-

lissa (Malm 2011). Konfliktia voi olla vaikea välttää, kun se on vastustajien tavoite ja aktivismia ylläpitävä voima (Lindholm ja Lundbom 2010).

### *Aktivismin sosiaaliset vaikutukset, toimilupa ja yhteiskuntavastuu*

Aktivismi vaatii paneutumista, uskoa ja kysyä asettua vastahankaan, eli kutsumusta ja eetos-ta (Malm 2011). Aktivistit perehtyvät asioihin ja kampanjoivat kunnioitettavalla sinnikkyydellä vahvistaakseen omaa näkemystään, mutta kaikki muu voidaan vääristää tai ohittaa (Crowson 2009). Epäeettisyys, perättömät väitteet, syytökset ja niiden vaikutukset (ks. Jordan ja Van Truijl 2000, Shaw ja Welford 2007, Crowson 2009, Fassin 2009) tuovat keskusteluun aktivismin vastuun ja velvollisuudet, joka on nouseva teema akateemisessa tutkimuksessa (Joutsenvirta ja Kourula 2011).

Vastuullisuuskeskustelussa huomio kiinnittyy kuitenkin vain yrityksiin. Mutta jos aktivistit vaativat vastuullisuutta muilta yhteiskunnan toimijoilta, sitä voidaan vaatia myös niiltä itseltään. Muuten aktivistien legitimitetti ja kyky edistää näkemyksiään voivat heikentyä (Edwards ja Hulme 1995, Fisher 1997, Jordan ja Van Tuijl 2000, Jepson 2005, Crowson 2009, Fassin 2009, Weidenbaum 2009, Kuvaja 2011).

Mediassa levitetyillä, vääriskin osoitetuilla väitteillä voi olla vaikutuksia yrityksiin ja niiden työntekijöihin (ks. Shaw ja Welford 2007, Crowson 2009). Tähän saatetaan pyrkiä, vaikka yritys toimisi täysin vastuullisesti (Joutsenvirta ja Kourula 2011). Aktivistit eivät kuitenkaan ota vastuuta väitteidensä mahdollisista muista seurauksista. Mitä enemmän oletettuja uhkakuvia maalailaan ja levitetään, sitä suurempi riski toiminnalla on aiheuttaa epätoivottuja sosiaalisia vaikutuksia myös niille, joita väitetään puolustettavan (ks. Jordan ja Van Tuijl 2000). Näitä voivat olla mm. hai-



tat paikallisille elinkeinoille (mm. matkailu) sekä asukkaiden pelko ja ahdistus terveysvaikutuksineen.

Kuusamo on yhteiskunnallisen kaivostutkimuksen kohteena erityisesti matkailun osalta. Vaikka kaivostoiminnasta matkailun uhkakuvana ei ole näyttöä (Eerola 2010a), väitettä käytetään edelleen mm. Kuusamossa (Nikkanen 2012), missä puhutaan ”kaivosodasta” (Merikallio 2012). Vihan ja pelon lietsonta eivät kuitenkaan välttämättä tuo turisteja. Jos kaivostoiminnan vastustajat ovat aidosti huolissaan matkailusta, heidän pitäisi miettiä kampanjastrategiaansa uudestaan, sillä aiheeton pelottelu voi karkottaa matkailijoita (Eerola 2010a). Perättömien uhkakuvien esittäminen voi myös haitata ympäristöaktivismia herättäen epäluottamusta sitä kohtaan (Jepson 2005). Tämä ja piittaamattomuus paikallisdemokratiasta voivat puolestaan vaikuttaa aktivismin sosiaaliseen toimilupaan (Aaltonen 1994).

Toiminnan tuloksellisuus on lahjoittajien peräämä vastuullisuuskriteeri. Toisin kuin Kauppinen (2010) ja Flöjt (2014) ovat väittäneet, vastustajat eivät saavuttaneet päämääräänsä Kouvervaarassa. Valtaus myönnettiin ja malminetsintää harjoitettiin (Eerola 2012a). Namura Finland Oy jäädytti projektinsa vuoden 2008 lopulla, luopui valtaushakemuksestaan ja vetäytyi Suomesta taantumana ja valtaushakemusten pitkän käsittelyajan, ei vastustuksen vuoksi (Eerola 2012a, b).

## VÄITTEIDEN LUOMISEN, ESITTÄMISEN JA USKOMISEN ANATOMIA

Edellä esitetyn perusteella voidaan hahmottaa mekanismeja, jonka avulla uraanin etsinnän uhkakuvia luotiin, esitettiin ja uskottiin. Syyt uhkakuvien luomiseen toimivat vuorovaikutuksessa, toisiaan vahvistavina ja itseään ruokkivana ketjuna (kuva 2), jonka kehyksenä toi-

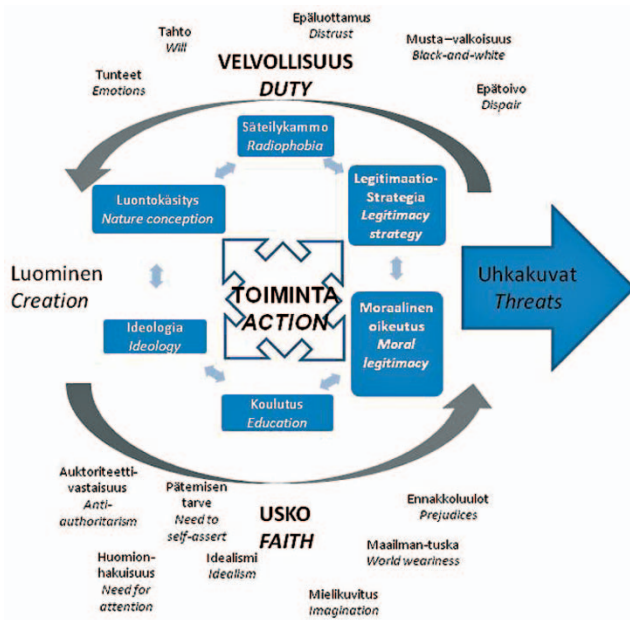
mi uskon ja velvollisuuden noidankehä (kuva 1). Säteilykammo, luontokäsitys, ideologia ja koulutus loivat funktioineen (taulukko 1) uhkakuvia toiminnan legitimaatiostrategialle, joka käytti näitä aineistona kuulemisiin, valitukseen, opinnäytteisiin ja propagandaan, moraalisen oikeutuksen pyhittäessä niiden käytön (kuvat 2 ja 3). Väitteiden torjunta viranomaisten toimesta kuulemisissa ja valituksissa synnytti vastustajissa epäoikeudenmukaisuuden tunteen ja epäuskon, tuottaen salaliittoteorioita jotka vahvistivat moraalista oikeutusta entisestään (kuva 3).

## YHTEENVETO

Syyt aktivistien luomiin, esittämiin ja uskomiin väitteisiin uraanin etsinnän vaaroista olivat säteilykammo, luontokäsitys, ideologia, koulutus, legitimaatiostrategia, usko ja moraalinen oikeutus. Lisäksi saattaa olla muitakin, tässä huomioimattomia seikkoja. Nämä tekijät ovat mukana muissakin ympäristökiistoissa, toimien siten jälkiteollisen yhteiskunnan aktivismin sosiaalisena representaationa. Ne tuntuvat olevan samalla myös uraanin vastaisen aktivismin eetoksen peruselementit, toimien nykyisessäkin kaivoskeskustelussa.

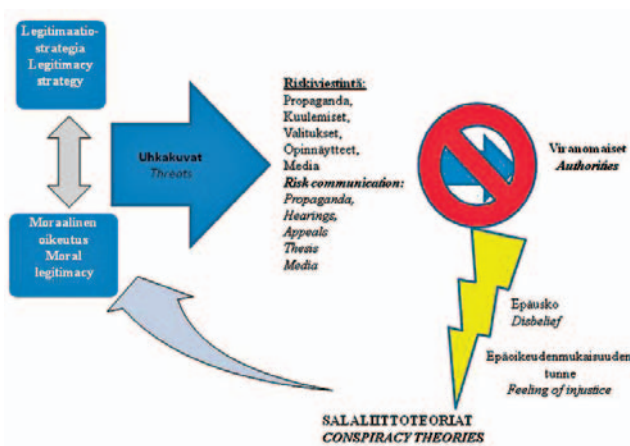
Aktivistit tarvitsevat uhkakuvia ja vihollisia ylläpitääkseen toimintaansa. Uhkakuvien luominen ja esittäminen ovat aktivistien ainoa laillinen keino yrittää estää heidän haitallisenä näkemänsä toiminta. Valittamalla taas voidaan viivyttää hankkeen alkua, väitteillä legitimoida oma toiminta ja yrittää saada muutkin vastustamaan. Kun viranomaiset eivät väitteitä hyväksy, heitä syytetään yhteistyöstä kaivosyhtiöiden kanssa.

Väärät argumentit ovat kuitenkin vääriä, oli niiden tarkoitus kuinka ”hyvä” tahansa. Jos aktivistit haluaisivat nähdä miksi viranomaiset ja asiantuntijat olivat eri mieltä väitteistä, heidän pitäisi tutustua alan peruskirjallisu-



Kuva 2. Kaavio syistä ja mekanismeista, jotka saivat aktivistit luomaan, esittämään ja uskomaan väitteitään uraanin etsinnän uhkakuvista. Säteilykammo, luontokäsitys, ideologia ja koulutus loivat uhkakuvia toiminnan legitimaatiostrategialle, joka käytti näitä aineistonaan, samalla kun moraalinen oikeutus pyhitti niiden käytön. Syyt toimivat vuorovaikutuksessa, toisiaan vahvistaen. Kuvan 1 velvollisuus ja usko muodostavat toiminnan kehukset (harmaa). Kaavion ympärillä on esitetty muita toimintaan vaikuttavia ja tekstissä esiintyviä tekijöitä.

Figure 2. A schema on the causes and the mechanism that made the activists create, present and believe their own allegations on threats of uranium exploration. Radiophobia, concept of nature, ideology and education created threats for the legitimacy strategy, which used them as data while the moral legitimacy justified their use. The causes worked in interaction, strengthening each other. The duty and faith of Figure 1 create the framework for these actions (grey). Other issues influencing the actions, mentioned in the text, are shown around the schema.



Kuva 3. Uhkakuvia tuotettiin riskiviestintään (legitiimaatiostrategia), joka käytti niitä propagandassa, opinäytteissä, kuulemisissa ja valituksissa. Kun viranomaiset eivät väitteitä hyväksyneet, epäusko ja epäoikeudenmukaisuuden tunne synnyttivät salaliittoteorioita, jotka vahvistivat heidän moraalista oikeutustaan entisestään.

Figure 3. Threats were produced for risk communication (legitimation strategy), that used them in propaganda, thesis, hearings and appeals. When authorities rejected the allegations, the activists' sense of disbelief and feeling of injustice created conspiracy theories, further strengthening the activists' sense of moral legitimacy.

teen ja olla yhteistyössä asiantuntevan geologin kanssa. Salaliittoteoriat olisivat silloin tarpeettomia. Ne estävät faktojen rationaalisen huomioon ottamisen ja vaikeuttavat asiallista keskustelua eri osapuolten välillä. Huomion kääntäminen muualle on retorinen strategia ja tunteiden purkautumiskanava, kun argumenteilla ei pärjätä.

Itse rakennettujen uhkakuvien levittämisellä voi olla vaikutuksia niiden kohteena olevan yrityksen lisäksi myös alueen asukkaille ja elinkeinoelämälle, mutta myös ympäristöaktivistien uskottavuudelle ja hyväksyttävyydelle. Tämä nostaa esiin kysymyksiä ympäristöaktiivisuuden sosiaalisista vaikutuksista, toimiluvasta ja yhteiskuntavastuusta. Aktivistienkin olisi harjoitettava toimintansa itsearviointia, kuten kaivosteollisuus tekee. Tämä voisi johtaa parempiin kannanottoihin ja helpompaan vuorovaikutukseen yritysten, alan ammattilaisten ja viranomaisten kanssa. Asioista voidaan keskustella ja etsiä kiistoihin ratkaisuja yhdessä. Kaivosyhtiöiden olisi puolestaan otettava ympäristöaktivistien ajattelutapa huomioon sidosryhmätoiminnassaan ja haettava proaktiivisesti kontaktia ja dialogia heihin jo ennen malminetsintäluvan hakemista (Eerola 2008).

Yritysten toiminnalla on tietysti suurempia vaikutuksia kuin aktivismilla. Vastuullisuuskeskustelun ei tarvitse kuitenkaan olla vain joidenkin harjoittamaa monologia, vaan sen on voitava koskea kaikenlaista yhteiskunnallista toimintaa, myös aktivismia. ”*Ympäri käydään, yhteen tullaan*” – toiminnan vastuullisuus yhdistääkin näin yllättävällä tavalla kaivosalan ja sitä vastustavan kansalaisaktiivisuuden sijaan että vain yhdet vaatisivat tätä toiselta.

## KIITOKSET

Uraanikiista murensi ympäristöaktiivisuuden ihannointini (vrt. Eerola 2003). Se oli opettavainen tilaisuus tutustua aktivistien toimintaan

ja diskurssiin johtaessani Namura Finland Oy:n uraanin etsintää Suomessa 2006–2008.

## SUMMARY:

### *The anthropology of activism: Why the alleged threats of uranium exploration are created, presented and believed?*

The article deals with the opposition to uranium exploration in Finland, and discusses the role of environmental activism in it, based on a conflict on the claim concession on Kouvervaara, Kuusamo, NE Finland (2006–2008), and the allegations presented against it by the opponents.

The paper looks for reasons on why environmental activists created, presented and believed allegations on the threats of uranium exploration, although uranium exploration causes no demonstrated harm to the environment, and the allegations were repealed at the hearings and in high court rulings, and are not supported by the geoscientific literature. These reasons are found in the activists' concept of nature, ideology, radiophobia, education, legitimacy strategy, faith, and sense of “moral legitimacy”. The self-induced moral legitimacy created a duty and faith for the action and self-created allegations, originating a vicious circle. The causes worked in interaction, strengthening each other, generating a system which created allegations for the activity's legitimacy strategy, which then used them as arguments in propaganda, thesis, hearings and appeals in order to obstruct the claim concession. Their use was justified by the “moral legitimacy”.

When the authorities rejected the allegations in public hearings and appeals, licensing the claim, it created a strong disbelief and feeling of injustice in the activists. This resulted in conspiracy theories on the authorities' in-

volvement with the company, as a rhetoric strategy to divert attention from the rejected arguments. These conspiracy theories have made the activists less likely to appropriately consider the facts, and rational discussion with the activists difficult.

The self-created threats and their public presentation can cause social impacts, affecting a company and its employees, local livelihoods (e.g. tourism) and people by creating fear and anxiety. However, they can also affect the activists themselves in the form of public distrust and disapproval of their activity, especially if the local democracy is disrespected. These issues open interesting questions about the social impacts, responsibility and local license to operate of activism.

## KIRJALLISUUS (REFERENCES)

- Aaltonen, S. 1994. Erisjärven ympäristökonflikti Rauhalan kyläläisten tukitsemana. Teoksessa Lehtinen, A. ja Rannikko, P. (toim.) Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusi aalto. Tampere, Gaudeamus, 72–91.
- Beck, U. 1986. Risk Society: Towards a new modernity. London, Sage, 185 s.
- Buttel, F. ja Taylor, P. 1992. Environmental sociology and global environmental change. A critical assessment. *Society and Natural Resources* 5:211–230.
- Crowson, P. 2009. Adding public value: the limits of corporate responsibility. *Resources Policy*, 34:105–111.
- Davison, A. 2008. The trouble with nature: Ambivalence in the lives of urban Australian environmentalists. *Geoforum* 39:1284–1295
- Eder, K. 1996. The social construction of nature. A sociology of ecological enlightenment. London, Sage, 167 s.
- Edwards, M. ja Hulme, D. (toim.) 1996. Non-governmental organizations – Accountability and performance: Beyond the magic bullet. Earthscan, London, 261 s.
- Eerola, T. 2003. ”Ekohörohöistä savupiippugeologieihin” – Geologia, ympäristö ja kansalaisjärjestöt muutuvassa yhteiskunnassa. *Geologi* 55:153–158.
- Eerola, T. 2008. Uranium exploration, non-governmental organizations, and local communities. The origin, anatomy, and consequences of a new challenge in Finland. *Estonian Journal of Earth Sciences* 57:112–122.
- Eerola, T. 2009. Onko propaganda tiedettä? Uraaninetsintää vastustavien aktivistitutkimusten tarkastelua. *Geologi* 61:44–52.
- Eerola, T. 2010a. Kouvervaaran ”uraanikaivoshankkeen” sosiaaliset vaikutukset Kuusamossa: Haittaavatko uraanin etsintä ja uraanikaivokset matkailua ja kuntien imagoa? *Geologi* 62:208–222.
- Eerola, T. 2010b. Miksi uraanille uhitellaan? ProKaivos, <http://www.prokaivos.fi/pages/76>.
- Eerola, T. 2012a. Radontutkimuksen käyttö uraanin etsinnässä Kuusamon Kouvervaarassa. *Geologi* 64: 15–21.
- Eerola, T. 2012b. Uraanin etsinnän ympäristövaikutukset. *Geologi* 64:137–146.
- Fassin, Y. 2009. Inconsistencies in activists’ behaviors and the ethics of NGOs. *Journal of Business Ethics* 4: 503–521.
- Fisher, W.F. 1997. Doing good? The politics and anti-politics of NGO practices. *Annual Review of Anthropology* 26:439–464.
- Flöjt, M. 2014. Puheenvuoroja Suomen sosiaalifoorumissa, Arbis, Helsinki, 26.05.2014.
- Goffman, E. 1961. *Asylums*. New York, Doubleday, 185 s.
- Halme, M. ja Joutsenvirta, M. 2011. Yritysten vastuuviestintä. Teoksessa Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. ja Mäkinen, J. (toim.) Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa. Gaudeamus, Helsinki, s. 251–266.
- Hyytinen, S. ja Nikkola, K. 2008. Uraanikaivoshankkeen ennakoituiden vaikutukset Kuusamon matkailuun. Matkailututkimuksen proseminaari/kandidaatintutkielma. Lapin yliopisto, Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta, 48 s. + liitteet.
- Ilyin, L. ja Pavlovsky, O.A. 1987. Radiological consequences of the Chernobyl accident in the Soviet Union and measures taken to mitigate their impact. *IAEA Bulletin* 4:17–24.
- Jartti, T. ja Litmanen, T. 2011. Uraanin hyväksyttävyyden – suomalaisten asennoituminen uraaniin, uraanin etsintään ja uraanin louhintaan. *Terra* 123:147–153.
- Jartti, T., Sairinen, R. ja Litmanen, T. 2012. Kaivosteollisuus kansalaisten arvioinnissa: millaisen kaivosalan maakuntien asukkaat haluavat? *Maaseudun uusi aika* 2/2012:48–58.
- Jaworowski, Z. 1999. Radiation risk and ethics. *Physics Today* 52:24–29.
- Jepson, P. 2005. Governance and accountability of environmental NGOs. *Environmental Science and Policy*, 8:515–524.

- Jordan, L. ja Van Tuijl, P. 2000. Political responsibility in transnational NGO advocacy. *World Development* 28:2051–2065.
- Joutsenvirta, M. ja Kourula, A. 2011. Kansalaisaktivistit yritysten vastuun asialla. Teoksessa Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. ja Mäkinen, J. (toim.) *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. Gaudeamus, Helsinki, s. 210–228.
- Kahneman, D. 2012. *Thinking, fast and slow*. London, Penguin Books, 499 s.
- Karasti, O. 2008. Uraania Kuusamon Kouvervaarasta? Tutkimus uraanin etsinnästä paikallisten asukkaiden ja työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesten näkökulmista. *Julkaisematon pro-gradu työ*. Yhdyskuntatieteiden laitos, Tampereen yliopisto, 90 s. liitteet.
- Kauppinen, J. 2010. Rukan tuska. *Apu* 15.11.2010, 20–23.
- Koivulaako, D., Brunila, M. ja Andersson, L. 2012. Äärikoikeisto Suomessa. Helsinki, Into, 336 s.
- Konttinen, E. 1999. Ympäristökansalaisuuden kyläsepat. Jyväskylä, SoPhi, Jyväskylän yliopisto, 233 s.
- Konttinen, E. ja Peltokoski, J. 2004. Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla. Jyväskylä, Minerva kustannus Oy, 223 s.
- Konttinen, E. ja Peltokoski, J. 2010. Verkostojen liikettä. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, 236 s..
- Kuvaja, S. 2011. Kansalaisjärjestöjen yhteiskuntavastuu. Kansalaisyhteiskunta.fi ([www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/yhteiskunta/kansalaisjarjeston\\_yhteiskuntavastuu](http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/yhteiskunta/kansalaisjarjeston_yhteiskuntavastuu))
- Kähkönen, V. 2010. Salaliitot karkasivat poliitikkojen käsistä. *Helsingin Sanomat* 5.05.2010:B2.
- Lehtinen, A. ja Rannikko, P. 1994. Pasilasta Vuotokselle. Ympäristökamppailujen uusi aalto. Tampere, Gaudeamus, 287 s.
- Lehtinen, A. ja Rannikko, P. 2003. Oikeudenmukaisuus ja ympäristö. Tampere, Gaudeamus, 270 s.
- Lindholm, A. 2005. Maailmanparantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa. Gaudeamus, Helsinki, 238 s.
- Lindholm, A. ja Lundbom, P. 2010. Tunteet yhteiskunnallisissa liikkeissä. Teoksessa Konttinen, E. ja Peltokoski, J. (toim.). *Verkostojen liikettä*. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, 176–193.
- Litmanen, T. 2008. Uraanikaivoksien vastustaminen. Paikallistason nimbyilyä vai transnationaalista liikehdintää geopolitiikkaan ja globalisoituneen talouden muutoksiin. Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L. & Litmanen, T. (toim.). *Ei minun pihalleni! Paikalliset kiistat tilasta*. Gaudeamus, Helsinki, s. 123–152.
- Lomborg, B. 2001. *Skeptical environmentalist. The real state of the world*. Cambridge, Cambridge University Press, 206 s.
- Lyytimäki, J. 2009. Jälkeemme vedenpaisumus? Ilmastonmuutoksen ja merien suojelun ekologiset kynnyksarvot. Helsinki, Gaudeamus, 271 s.
- Malm, T.T. 2011. Aktivistin eetos. *Seurantatutkimus 1990-luvun radikaalitoimijoista. Pro gradu -tutkielma*, Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiologia, 97 s.
- Melucci, A. 1996. *Challenging codes. Collective action in the transformation age*. Cambridge, Cambridge University Press, 182 s.
- Merikallio, K. 2012. Kaivoksen paikka. *Suomen kuva-lehti* 35/2012:36–43.
- Mononen, T. 2012. Kaivostoiminnan luonnonvara- ja ympäristökysymykset maaseudulla – esimerkkinä Pampalon kultakaivos. *Maaseudun uusi aika* 2/2012: 21–36.
- Mustonen, R., Ikäheimo, T., Kurtio, P., Vesterbacka, P., Nikkarinen, M., Tenhola, M. ja Äikäs, O. 2007. Uraanimalmin koelouhinnan ja -rikastuksen ympäristövaikutukset (URAKKA). Säteilyturvakeskuksen ja Geologian tutkimuskeskuksen projektiyhmän loppuraportti ympäristöministerölle. Helsinki, GTK, STUK, 42 s.
- Nikkanen, H. 2012. Kitkaa Kuusamossa. *Apu* 28.12.2012, [www.apu.fi/artikkeli/kitkaa-kuusamossa](http://www.apu.fi/artikkeli/kitkaa-kuusamossa).
- Näsmän, M. 2011. *The role of life views in environmental conflicts*. Dissertation, Department of Theology, Åbo Akademy University, 396 s.
- Rannikko, P. ja Määttä, T. 2010a. Johdanto: Luonnonvarakysymysten ajankohtaistuminen. Teoksessa Rannikko, P. ja Määttä, T. (toim.). *Luonnonvarojen hallinnan legitimitetti*. Tampere, Vastapaino, 7–15.
- Rannikko, P. ja Määttä, T. 2010b. *Luonnonvarojen hallinnan legitimitetti*. Tampere, Vastapaino, 293 s.
- Reiman, K.D. 2005. *Up no good? Recent critics and critiques of NGOs*. Teoksessa Richmond, O.P. ja Carey, H.F. (toim.) *Subcontracting peace. The challenges of NGO peacebuilding*. Ashgate Publishing Ltd., Cornwall, s. 37–53.
- Sarpo, M. 2008. Kehyistäminen Uraaniton.org-kansalaisliikkeen mobilisaatiassa. Ympäristönsuojelutieteen pro-gradu-työ. Bio- ja ympäristötieteen laitos, Helsingin yliopisto, 83 s. + liitteet.
- Shaw, A. ja Welford, R. 2007. *Polluting the facts? A second case study of gold mining in Indonesia*. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 14:289–297.
- STT (Suomen tietotoimisto) 2007. *Kairausreikästä valu-*

va radonvesi huolettaa Kuusamossa. Kaleva Plus 25.9.2007 [www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=682135](http://www.kaleva.fi/plus/index.cfm?j=682135)

Teske, N. 1997. Political activists in America. The identity construction model of political participation. Cambridge, Cambridge University Press,

Uschanov, T. 2010. Suuri kaalihuijaus. Kirjoituksia yhteiskunnallisesta tietämättömyydestä. Helsinki, Teos, 241 s.

Uschanov, T. 2013. Kun mitään ei tapahdu. Helsingin Sanomat 10.03.2013, C5.

Valkonen, J. (toim.) 2010. Ympäristösosiologia. Helsinki, WSOYpro, 256 s.

Valkonen, J. ja Saaristo, K. 2010. Ympäristökonfliktit. Teoksessa Valkonen, J. (toim.) Ympäristösosiologia. Helsinki, WSOYpro, s. 101–113.

Väliveronnen, E. 1996. Ympäristöuhkan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus. Jyväskylä, Vastapaino, 240 s.

Weart S.R. 1989. Nuclear Fear. A history of images. Harvard University Press, New York, 552 s.

Weidenbaum, M. 2009. Who will guard the guardians? The social responsibility of NGOs. Journal of Business Ethics 87:147–155.

Veräjänkorva, A. 2014. Ympäristöaktivistit iskivät Juomasuon koelouhokselle. Yle Uutiset 11.1.2014. [http://yle.fi/uutiset/ymparistoaktivistit\\_iskivat\\_juomasuon\\_koelouhokselle/7025328](http://yle.fi/uutiset/ymparistoaktivistit_iskivat_juomasuon_koelouhokselle/7025328)

Ylönen, M. 2010. Tieto, tiede ja asiantuntijuus. Teoksessa Valkonen, J. (toim.) Ympäristösosiologia. Helsinki, WSOYpro, s. 83–100.

**TONI EEROLA**  
 GeoLanguage Oy  
 Tammahaantie 2 A 10  
 02940 Espoo  
 toni.eerola@geolanguage.fi

## VALTAKUNNALLINEN GEOLOGIA-SEMINAARI

Rokua Geopark, Pohjois-Pohjanmaa  
 Suomen luonnon päivänä lauantaina 30.8.2014 klo 9–17

- ▶ Tervetuloa koulutuspäivään Suomen ainoaan ja maailman pohjoisimpaan UNESCO:n suojeluksessa olevaan Geopark-verkoston kohteeseen.
- ▶ Luvassa on mielenkiintoisia asiantuntija-alustuksia Rokua Geoparkin ympäristön geologisesta historiasta: jääkauden jäljet ovat havainnollisesti nähtävissä. Alueella on tyypillistä tuulikerrostumat ja muinaisten rantavallien luomat suo-metsämosaiikit.
- ▶ Seminaarin jälkeen retki Rokua Geoparkin kohteisiin.

*Lisätietoja: [www.sll.fi/geo](http://www.sll.fi/geo)*

Toimi nopeasti, paikkoja on rajoitettu määrä!

**Tapahtuma on kaikille avoin.  
 Seminaari tarjoiluineen ja retki ovat osallistujille ilmaisia.**



### Yhteistyössä:

Suomen luonnonsuojeluliitto, Geologian tutkimuskeskus,  
 Metsähallitus, Suomen Kansallinen Geologian Komitea,  
 Rokua Geopark ja ympäristöministeriö.